

Dr Ewa Suchecka

Neurolingwistyczne programowanie, czyli jak wykorzystywać możliwości ludzkiego umysłu

Neurolingwistyczne programowanie (NLP) to zbiór przekonań, postaw oraz umiejętności, które uzdalniają ludzi do osiągnięcia tego, co zamierzali, a nawet więcej. Teoria ta, zapoczątkowana w latach 70. XX wieku przez Johna Grindera, amerykańskiego profesora lingwistyki, oraz Richarda Bandlera, ówczesnego studenta psychologii, zdobywa coraz większą popularność wśród różnych grup zawodowych, w tym również wśród nauczycieli. „Neuro” w niniejszym terminie odnosi się do sposobu, w jaki doświadczamy świata zewnętrznego poprzez zmysły, a następnie tworzymy jego reprezentacje w umyśle poprzez różnorodne procesy neurologiczne. „Lingwistyczny” dotyczy sposobu, w jaki język, którego używamy, zarówno kształtuje, jak i odzwierciedla nasze postrzeganie świata. Natomiast „programowanie” dotyczy treningu, jakiemu poddajemy samych siebie, aby myśleć, mówić i działać w nowy sposób w celu uwolnienia własnego potencjału i osiągnięcia tego, o czym wcześniej jedynie marzyliśmy.

Praca w zawodzie nauczyciela w rzeczywistości współczesnej szkoły stanowi nieustannie rosnące wyzwanie. Nauczyciel coraz częściej musi stawiać czoła negatywnym, niekiedy wręcz agresywnym postawom ze strony uczniów, nie tylko w stosunku do szkoły, ale również w stosunku do siebie. Źródłem tych postaw są zazwyczaj problemy, z którymi uczniowie nie potrafią sami sobie poradzić. Rosnące wymagania, jakie stawia przed nimi szkoła, zbiegają się w czasie z trudnymi problemami okresu dojrzewania, kiedy to bunt i sprzeciw wobec otaczającej ich rzeczywistości biorą górę nad zdroworozsądkowym myśleniem. Nauczyciel, postawiony na drodze ucznia, ma za zadanie nie tylko przekazywać wiedzę, ale również zmagać się z trudnymi zachowaniami i postawami swoich podopiecznych, wciąż poszukując na tej drodze nowych rozwiązań.

Neurolingwistyczne programowanie może stanowić jedno z nich. Pokazuje ono, jak można wykorzystać swoje wewnętrzne zasoby w celu stworzenia efektywnych strategii działania. W koncepcji tej kładzie się ogromny nacisk na nieograniczone możliwości ludzkiego umysłu, który odpowiednio stymulowany, może przekraczać dotychczasowe bariery i dokonywać rzeczy wielkich, jak to zauważył już przed laty amerykański psycholog William James: *Największą rewolucją naszego pokolenia jest odkrycie, że istoty ludzkie, zmieniając wewnętrzne nastawienie swych umysłów, mogą zmieniać zewnętrzne aspekty swego życia*¹.

Trzon neurolingwistycznego programowania stanowią tezy (*presuppositions*), dotyczące zarówno sposobu myślenia, jak i postaw oraz zachowań człowieka, które mają mu pomóc w osiągnięciu zamierzonych rezultatów, nie tylko w sferze osiągnięć indywidualnych, lecz również w efektywnym komunikowaniu się z innymi. W tym miejscu pragnę zauważyć, iż można spotkać się niekiedy z wręcz fanatycznym podejściem do NLP osób, które bezkrytycznie przyjmują wszystkie jego tezy i założenia. Należy pamiętać, że jest to jedynie jedna z wielu koncepcji stawiających sobie za cel lepsze poznanie człowieka, aby następnie pomóc mu w rozwoju i osiągnięciu zamierzonych celów. Nie możemy jednak traktować jej jako prawdy absolutnej, a jedynie jako pewną propozycję, której wyselekcjonowane przez nas elementy mogą nam pomóc zarówno w życiu zawodowym, jak i osobistym.

W dalszej części artykułu zostaną przedstawione wybrane tezy neurolingwistycznego programowania, ze szczególnym uwzględnieniem ich możliwych implikacji dla procesu nauczania i uczenia się.

¹ Górecka A. *Programowanie neurolingwistyczne*, Medium, Warszawa, 1994, s. 11.

Umysł i ciało są elementami tego samego systemu

Bezpośrednią konsekwencją tego twierdzenia jest fakt wzajemnego oddziaływania na siebie ciała i umysłu człowieka. Powszechnie wiadomo, że na funkcjonowanie naszego umysłu wpływa samopoczucie fizyczne i zazwyczaj im lepiej czujemy się fizycznie, tym sprawniej działa nasz umysł. Jednakże ilu nauczycieli pamięta o tym, że to stwierdzenie odnosi się nie tylko do nich, lecz również do ich uczniów?

1. Przede wszystkim pamiętaj, że oddychanie świeżym powietrzem może znacząco pomóc twoim uczniom w nauce. Bez względu na temperaturę powietrza na zewnątrz, otwieraj okna szeroko podczas przerwy, zapewniając w ten sposób dopływ jak największej ilości tlenu, tak przecież niezbędnego dla efektywnej pracy mózgu, zarówno twojego, jak i twoich uczniów.
2. Wykonuj z uczniami ćwiczenia śródlekcyjne, w celu optymalizacji efektów nauczania. Kontrolowane oddychanie, ćwiczenia gimnastyczne oraz ćwiczenia relaksacyjne pomogą twoim uczniom zarówno rozluźnić napięte mięśnie, jak również zapewnią odpowiedni dopływ tlenu do mózgu.
3. Jeśli zauważysz u swoich uczniów stan napięcia bądź podenerwowania, zarządz krótką przerwę (*break state*) i przeprowadź ćwiczenie odrywające ich od dotychczasowej czynności, np. potrząsanie dłońmi, liczenie od 30 do 0 z wypowiedzianiem na głos co trzeciej liczby, przeciąganie się, naśladowanie ruchów i odgłosów zwierząt (zabawa *gorilla thump*) etc.

Mapa nie jest światem: nasze mentalne mapy świata są różne

Różnimy się między sobą. Różnimy się tym, jak postrzegamy rzeczywistość i jak odzwierciedlamy ją w naszych umysłach. Różnimy się również w swoich poglądach i przekonaniach, a to wpływa na nasze działania, jak również na ich konsekwencje, które nas spotykają. Wszystko to dotyczy również uczniów i przekłada się bezpośrednio na proces odbywający się w klasie.

1. Twój sposób myślenia i działania nie jest jedynym, jaki jest wartościowy i efektywny. Są również inne sposoby, które mogą być nawet lepsze lub przynajmniej równie dobre jak twój. Nie zapominaj, że każdy z twoich uczniów jest niepowtarzalną jednostką i w związku z tym podejmuj nieustanny wysiłek poznawania jego „mapy”, a wiedzę tę wykorzystuj do stymulacji jego procesu uczenia się.

2. Często zdarza się, że zamiast zapytać innych o ich mapy mentalne, bawimy się w „jasnowidzów ludzkich umysłów”, próbując odgadywać myśli i intencje. Tworzymy w ten sposób pewne założenia na temat ludzi, które mogą być bardzo dalekie od prawdy, a tym samym niejednokrotnie krzywdzące. Czyż nie byłoby prościej, gdybyśmy zapytali, na przykład, dlaczego zachowali się w taki a nie inny sposób lub też co mieli na myśli, wypowiadając dane stwierdzenie? Wtedy zobaczylibyśmy, jak wiele można się nauczyć od innych, nawet jeśli są oni „jedynie” naszymi uczniami. Paradoksalnie, nie tylko nauczyciele uczą uczniów, lecz również uczniowie uczą nauczycieli.

3. Jako nauczyciel posiadasz ogromną władzę nad swoimi uczniami. Możesz ją wykorzystywać na różne sposoby. Warto pamiętać, że jest to najbardziej subtelna forma władzy, gdyż dotyczy ludzkiego umysłu. Zrób więc wszystko, co możliwe, aby ją wykorzystała w najlepszy z możliwych sposobów. Może więc zamiast narzucać, spróbuj zaoferować uczniom swoje przekonania i pomysły.

NLP oferuje proste ćwiczenie, dzięki któremu możemy nauczyć się postrzegać rzeczywistość z co najmniej trzech różnych punktów widzenia zwanych pozycjami postrzegania. Osoby odnoszące sukcesy w komunikacji międzypersonalnej (a więc również dobrzy nauczyciele) wiedzą jak, w sytuacjach tego wymagających, przejść płynnie do innej pozycji. Pierwsza pozycja to twój własny punkt widzenia danej sytuacji. Powinieneś dobrze znać siebie oraz swój system wartości, aby stanowić nie tylko efektywny model dla innych, ale również wpływać na innych swoim przykładem. Aby znaleźć się w drugiej pozycji, należy spróbować wejść w położenie drugiej osoby w danej konkretnej sytuacji po to, aby zrozumieć jej emocje oraz sposób myślenia. Natomiast trzecia pozycja to pozycja neutralna, w której możesz się znaleźć, czyniąc krok na zewnątrz zarówno pierwszej, jak i drugiej pozycji i zyskując w ten sposób mentalny dystans do danej sytuacji. Dopiero tu, dzięki takiej perspektywie, można właściwie tę sytuację ocenić oraz dostrzec sposoby jej pomyślnego rozwiązania.

Opisana powyżej technika pozycji postrzegania może być bardzo przydatna w pracy nauczyciela. Aby ją zastosować, spróbuj wykorzystać opisaną poniżej procedurę.

Nauczaj z pozycji autorytetu i spokojnej pewności siebie (pierwsza pozycja), ale również odpowiedz sobie na kilka pytań: Jak to jest być jednym z twoich uczniów? (druga pozycja) Czy chciałbyś być uczniem w swojej klasie? Zachęcaj również

swoich uczniów do podejmowania ryzyka wzrostu poprzez rozwijanie umiejętności przechodzenia do drugiej pozycji. Od czasu do czasu stań z boku i poobserwuj siebie w klasie (trzecia pozycja). Czy jako zewnętrzny obserwator zdecydowałbyś się zatrudnić siebie jako nauczyciela? Czy jesteś nauczycielem, jakiego wybrałbyś dla swojego dziecka?

Pozycje postrzegania stanowią jedną z podstawowych technik neurolingwistycznego programowania. Istnieje wiele sytuacji, w których jest ci potrzebna wiedza zarówno na temat twojej własnej pozycji, jak również pozycji drugiej osoby, bez względu na to, czy się z nią zgadzasz, czy nie. Zazwyczaj konieczny jest „mentalny krok na zewnątrz”, do pozycji, która umożliwi obiektywną ocenę sytuacji. Rozwiązanie problemu dotyczącego relacji międzyosobowych wymaga spojrzenia z perspektywy obydwu stron. Negocjacje nie są możliwe bez zrozumienia sprzecznych zazwyczaj ze sobą punktów widzenia. Może więc warto wypróbować tę technikę w sytuacjach konfliktowych, z którymi nauczyciel tak często spotyka się w klasie?

Rzeczywiste znaczenie porażki ogranicza się do informacji zwrotnej

W naszym systemie szkolnym błędy są zazwyczaj postrzegane jako coś jednoznacznie negatywnego. Wielu nauczycieli jest bardzo surowych i nie tylko krytycznych, lecz również zbyt samokrytycznych. Niemniej jednak nie zmienia to faktu, że wszyscy popełniamy błędy i bez tego rozwój i zmiana nie byłyby możliwe. W NLP popełnianie błędów jest równoznaczne z czynieniem postępu. Warto zauważyć, że we współczesnych stanowiskach wobec nauczania języków obcych dominuje podobny pogląd na to zagadnienie. Jednym z podstawowych zadań nauczyciela w klasie języka obcego jest stworzenie bezpiecznej atmosfery, gdzie wolno uczniowi nie tylko podejmować ryzyko, ale i popełniać błędy. Badania dowodzą, że największe sukcesy odnoszą uczniowie, którzy mają odwagę podejmować ryzyko, odrzucając obawy popełnienia błędów, a nawet niejednokrotnie ośmieszenia się przed klasą i nauczycielem.

Jednakże taką atmosferę jest w stanie stworzyć jedynie nauczyciel, który wkłada wiele wysiłku w pracę nad sobą i nieustanne pogłębianie wiedzy o sobie samym. Ponadto, jedynie wtedy, gdy jesteś świadomy własnych błędów i porażek, możesz pomóc swoim uczniom w czerpaniu z nich korzyści. Uwa-

żam, iż pierwszy krok, jaki należy podjąć w celu wdrożenia koncepcji NLP do procesu nauczania, to zastosowanie ich w swoim życiu. Nie jest możliwe przekonanie kogokolwiek o czymś, o czym sami nie jesteśmy przekonani.

Jane Revell, jedna z czołowych liderów NLP w nauczaniu języka angielskiego, proponuje pewne ćwiczenie dla nauczyciela. Może ono pomóc ci uświadomić sobie wagę błędów i porażek w twoim życiu. Przygotuj kartkę i ołówek, a następnie ustaw na stoperze czas (maksimum 3 min). Teraz odpowiedz sobie krótko i szczerze na każde z poniższych pytań:

1. Jakie uczucia towarzyszą ci, gdy myślisz o swoich błędach i porażkach?
2. Czego nauczyłeś się przed osiągnięciem dziesiętego roku życia?
3. Czego nauczyłeś się bez popełnienia żadnego błędów?
4. Zapisz wszystkie swoje osiągnięcia, których nie byłoby, gdybyś nie popełniał błędów (lub nie ponosił porażek).
5. Zapisz te najważniejsze sukcesy, które udało ci się osiągnąć dzięki swoim porażkom i błędom.
6. Jakie uczucia towarzyszą ci w tej chwili, gdy myślisz o swoich błędach i porażkach? (po wykonaniu tego ćwiczenia).

Powyższe ćwiczenie może pomóc ci rozpoznać ten wewnętrzny głos, który tak często przypomina o negatywnych doświadczeniach w twoim życiu. Gdy uświadomisz sobie jego istnienie, możesz go zmienić. Możesz zmienić język, którego ten głos używa. Dla wielu ludzi było ogromnym odkryciem, jak wiele mogli zmienić w swoim życiu jedynie poprzez zmianę języka, jakim posługiwał się ich umysł. Słusznie zauważył George Orwell, że nie tylko myśl może skorumpować język, ale również język może skorumpować myśl². Natomiast bezpośrednie skutki dla procesu kształcenia, jakie niesie ze sobą powyższa teza, można streścić następująco:

1. Przekazuj swoim uczniom pozytywne komunikaty, starając się unikać negatywnych, szczególnie takich, które mogą wywoływać złe emocje, a niekiedy nawet agresję.
2. Pomagaj swoim uczniom uwierzyć, że są w stanie nauczyć się.

² O'Connor J. *NLP Workbook*, Element, London 2002, s. 140.

3. Zamiast nadmiernego krytykowania tego, co twoi uczniowie robią źle, utwierdzaj ich w tym, co robią dobrze.
4. Wytrwale twórz swoją rzetelną samoocenę jako nauczyciela, jak również pomagaj w budowaniu rzetelnej samooceny swoich uczniów, w ten sposób skutecznie udoskonalisz proces uczenia się/nauczania.
5. Zamiast polecenia „Podkreśl słowa, których nie rozumiesz”, kieruj częściej do uczniów zachętę do podkreślania słów, które rozumieją. W ten sposób pomożesz im w podnoszeniu samooceny i wiary w swoje możliwości.

Wiedza o tym, co chce się osiągnąć, jest niezbędna do tego, aby to osiągnąć

Czy nie zechciałbyś mi powiedzieć, którądy mam teraz iść?

To zależy w dużym stopniu od tego, gdzie chcesz dojechać – odpowiedział Kot.

Właściwie to mi wszystko jedno – rzekła Alicja.

W takim razie obojętne, którądy pójdziesz – odpowiedział Kot z Cheshire³.

Niezwykle ważne jest w życiu uświadomienie sobie celu, jaki chcemy osiągnąć. Dotyczy to zarówno skali makro naszej egzystencji, jak również mikrocetów, które wyznaczamy sobie na kolejne dni, tygodnie, miesiące, zarówno w życiu zawodowym, jak i prywatnym. Bardzo trudno (jeśli w ogóle) byłoby przybliżyć się do celu niezbyt jasno sformułowanego. Dopiero wtedy, gdy dokładnie wiesz, co chcesz osiągnąć, możesz przystąpić do podejmowania konkretnych kroków, etapów realizacji wyznaczonego celu.

Podstawowe następstwa powyższej tezy NLP dla procesu kształcenia językowego są następujące:

1. Wyznaczaj sobie konkretne cele, tylko wtedy możesz je osiągnąć.
2. Informuj swoich uczniów o wyznaczonych przez siebie celach oraz ucz ich, jak sami mają sobie wyznaczać cele, a następnie je osiągać. Jeśli będą dokładnie wiedzieli, dokąd zmierzają, łatwiej będzie im się uczyć.
3. Miej marzenia i zachęcaj uczniów do marzeń.
4. Jeśli wyznaczony przez ciebie cel zdaje się być zbyt odległy, podziel drogę do jego osiągnięcia na mniejsze etapy, łatwiej i szybciej osiągalne.
5. Pamiętaj: nawet najdłuższa droga zaczyna się od pierwszego kroku.

Ważne jest również to, w jakich słowach wyrażamy nasze cele i zamierzone wyniki. Istnieją pewne kryteria, które mogą uczynić nasze cele łatwiej osiągalnymi. W tym miejscu proponuję proste ćwiczenie, mające za zadanie sprawdzić, na ile wyznaczone przez nas cele mają szansę na realizację. Pomyśl o jakimś celu, który niedawno sobie wyznaczyłeś, a następnie sprawdź, czy spełnia on poniższe kryteria:

1. Jest wyrażony w formie zdania twierdzącego (nie przeczącego).
2. Jego osiągnięcie jest sprawdzalne (będę mógł łatwo i precyzyjnie sprawdzić, co osiągnąłem).
3. Stosunkowo łatwo jestem w stanie wyobrazić sobie sytuację, w której zamierzony przeze mnie cel został osiągnięty.
4. Droga do jego osiągnięcia w żaden sposób nie narusza mojego systemu wartości, jak również nie wywołuje żadnych negatywnych konsekwencji dla innych ludzi.
5. To, czy uda mi się ten cel osiągnąć, zależy tylko ode mnie. Pamiętam, że tak naprawdę jedyną osobą, którą mogę zmienić, jestem ja sam.

Gdy już sprawdziłeś, czy twój cel spełnia powyższe kryteria, możesz przystąpić do działania – podjęcia kroków zmierzających do jego realizacji. Podstawowy model osiągania zamierzonych celów w NLP składa się z czterech kolejnych etapów:

1. Sprawdź, gdzie znajdujesz się w tej chwili (w stosunku do wyznaczonego celu).
2. Podejmij działanie: wypróbuj konkretny sposób na osiągnięcie zamierzonego celu.
3. Sprawdź, czy podjęte działanie zaowocowało osiągnięciem celu.
4. Jeśli tak, przejdź do wyznaczenia sobie kolejnego celu. Jeśli nie, wypróbuj inny, bardziej skuteczny sposób na jego osiągnięcie.

A oto kilka propozycji, w jaki sposób wykorzystać powyższy model w klasie języka obcego.

1. Wyznaczaj konkretne i przejrzyste cele dla swoich lekcji, z uwzględnieniem zarówno ich zawartości merytorycznej, jak i zamierzonych osiągnięć twoich uczniów. Uwzględniaj nie tylko warunki socjalno-bytowe, w jakich odbywa się lekcja, lecz również możliwości umysłowe, psychiczne i fizyczne twoich podopiecznych, a także ich różne style uczenia się, profile inteligencji i dostosowane do nich ćwiczenia, techniki i metody.

³ Carroll L. *Przygody Alicji w Krainie Czarów*, Lettrex, Warszawa 1990, s. 131.

2. Prowadź lekcję zgodnie z wcześniej przygotowanym planem, ale jednocześnie bądź elastyczny i gotowy na wprowadzenie koniecznych zmian ze względu na potrzeby uczniów w danej sytuacji.
3. Po każdej lekcji dokonaj samooceny, odpowiadając sobie na pytania: Czy osiągnąłem zamierzone przed lekcją cele? Czy uczniowie osiągnęli to, co w moim zamierzeniu mieli osiągnąć? Zannotuj pomysły zmian, jakie ci przyjdą do głowy po przeprowadzonej lekcji, a dotyczące twoich lekcji w przyszłości.

Proces komunikacji międzyosobowej zachodzi zarówno werbalnie, jak i niewerbalnie

Według najnowszych badań psychologicznych 55% informacji przekazywanych jest drogą kinestetyczną, 38% poprzez ton głosu, a jedynie 7% poprzez wypowiedziane słowa⁴. Zdarza się, że występuje dysonans pomiędzy wypowiedzianymi przez ludzi słowami a ich językiem ciała. NLP określa to terminem braku spójności, który może powodować wiele problemów w relacjach międzyosobowych, a więc również w relacjach mających miejsce w środowisku klasy szkolnej. Jak ich uniknąć?

Przede wszystkim uświadom sobie, jak ważny jest twój język ciała. Przyjrzyj się sobie – czy istnieje spójność między słowami, które wypowiadasz, i gestami oraz mimiką, jakie im towarzyszą? Staraj się w pełni wykorzystywać wszystkie „kanały przekazu”, jakimi dysponujesz (ciało, ton głosu, słowa), sprawdzając jednocześnie od czasu do czasu, czy istnieje harmonia pomiędzy nimi, gdy komunikujesz się ze swoimi uczniami.

Ponadto, pomagaj swoim uczniom zrozumieć, jak ważne są obydwa rodzaje komunikacji – zarówno werbalna, jak i niewerbalna, i że spójność pomiędzy nimi bardzo często decyduje o sukcesie lub jego braku w komunikacji międzyosobowej. Warto w tym miejscu również zauważyć, iż dla uczniów cechujących się dobrze rozwiniętą modalnością kinestetyczno-ruchową, komunikacja niewerbalna stwarza nowe możliwości zarówno w uczeniu się, jak i przyswajaniu języka obcego. Poniżej opisane ćwiczenie może pomóc twoim uczniom bardziej uświadomić sobie, jak ważny jest język ciała, jak również za jego pomocą doskonalić swoje umiejętności językowe.

1. Podziel klasę na pary. W każdej parze jedna osoba będzie rzeźbiarzem, a druga rzeźbą.

2. Wyjaśnij zadanie: będziesz głośno wypowiadać słowo wyrażające uczucie lub sytuację, a zadaniem rzeźbiarza będzie tak ukształtować rzeźbę, aby wyrażała wypowiedziane przez ciebie słowo.
3. Wypowiadaj kolejno poniższe słowa, zapewniając uczniom odpowiednią ilość czasu na ich „wyrzeźbienie”:
 - sytuacje: taniec, czekanie, prowadzenie samochodu, zasypianie etc.
 - uczucia: zmęczony, szczęśliwy, zniechęcony, rozbawiony, spokojny, smutny etc.
4. Po każdorazowym „wykonaniu” rzeźby przez poszczególne pary, zaproponuj, aby nawzajem obejrzały swoje prace. Następnie zaproponuj zmianę ról.
5. To samo zadanie możesz przeprowadzić jako konkurs, w którym uczniowie będą mieli za zadanie odgadnąć, co dana rzeźba przedstawia (element współzawodnictwa może dostarczyć uczniom dodatkowej motywacji).

Jako nauczyciel stanowisz dla swoich uczniów pewien wzorzec. Od ciebie zależy, czy jest to wzorzec pozytywny czy też negatywny. Nie jest więc obojętne, jakim językiem się posługujesz, jakie gesty wykonujesz, w co jesteś ubrany i jaki jest wyraz twojej twarzy. Te, tak na pozór banalne elementy nie tylko stanowią komunikat, jaki przekazujesz swoim uczniom, ale również wpływają znacząco na efektywność i sukces waszej wzajemnej komunikacji. Może więc warto wykorzystać wcześniej przeze mnie opisaną technikę pozycji postrzegania po to, aby z pozycji trzeciej, czyli neutralnej, przyjrzeć się swojemu językowi ciała, a następnie zastanowić się, co powinienem i chciałbym zmienić.

Z oczywistych względów tezy koncepcji neurolingwistycznego programowania zostały potraktowane w niniejszym artykule wybiórczo. Staralam się przedstawić przede wszystkim te, których zastosowanie w procesie kształcenia językowego może owocować zwiększeniem jego efektywności, a może nawet atrakcyjności. Mam również nadzieję, że udało mi się zachęcić czytelników do tego, aby sięgnąć po literaturę przedmiotu i dowiedzieć się jeszcze więcej, czym jest NLP oraz w jaki sposób można tę koncepcję wykorzystywać w kształceniu językowym.

Zazwyczaj ważne dla autora cytaty lub historie mogące stanowić motto są umieszczane na początku tekstu. W tym przypadku będzie inaczej. Dlaczego? Jedną z teorii efektywnego uczenia się mówi, iż najlepiej zapamiętujemy to, co na

⁴ Revell J., Norman S. *In Your Hands*, Saffire Press, London 2000, s. 91.

początku, i to, co na końcu. Mam więc nadzieję, że to zakończenie nie tylko na dłużej zostanie zapamiętane, ale również będzie skutkować pogłębioną refleksją dotyczącą zawodu nauczyciela.

Dawno temu, w dalekiej krainie żył sobie wdowiec, który miał dwie bardzo utalentowane córki, które ponadto były tak ciekawe otaczającego je świata, iż nieustannie zadawały pytania. Na wiele z nich ich ojciec znał odpowiedź, jednak nie na wszystkie. Wreszcie zdał sobie sprawę, że potrzebują one takiego nauczyciela, który będzie w stanie odpowiedzieć na każde ich pytanie. Tak więc pewnego dnia postanowił, że zamieszkają u mędrca, na odległym wzgórzu. Od chwili zamieszkania w domu mędrca, jak się łatwo domyślić, bystre i żądne wiedzy dziewczęta kontynuowały zadawanie pytań. W przeciwieństwie do ich ojca, mądry starzec znał odpowiedzi na wszystkie zadawane przez nie pytania. Początkowo było to dla nich bardzo przyjemne i satysfakcjonujące, jednakże z czasem sytuacja ta zaczęła irytować wymagające uczennice. Postanowiły więc poszukać sposobu, aby przyłapać swego nauczyciela na braku wiedzy. Jednak pomimo wielu starań z ich strony ciągle okazywało się to niemożliwe. I tak oto pewnego dnia jedna z siostr przybiegła do drugiej z pięknym kolorowym motylem ukrytym w dłoniach. „Mam pomysłu!”, powiedziała, „właśnie znalazłam motyla i pomyślałam sobie, że ukryję go w swoich dłoniach, a naszego nauczyciela zapytamy, jak myśli – czy motyl jest żywy czy też nie. Jeśli powie, że martwy, rozchylę dłonie i pozwolę motylowi odfrunąć, natomiast

jeśli padnie odpowiedź, że motyl jest żywy, szybko zacisnę dłonie i zgniotę go, a następnie uwolnię uścisk i powiem z uśmiechem: Jesteś w błędzie, jest martwy! Tak więc cokolwiek powie, nie będzie to zgodne z prawdą”. „Jesteś genialna!”, pochwaliła ją siostra i czym prędzej wyruszyły, aby odszukać swego nauczyciela. Ostatecznie znalazły go siedzącego na skale pod drzewem eukaliptusowym. Natychmiast przystąpiły do realizacji swego przewrotnego planu. „Drogi mędrco”, rozpoczęła autorka pomysłu, „spójrz na moje dłonie, wewnątrz nich jest ukryty motyl. Chciałabym, abys odgadł, czy jest on żywy, czy też nie”. Mędrzec spojrział poważnie na obydwie siostry, przez chwilę zamyslił się, po czym odrzekł: „Moja droga, motyl, którego trzymasz w dłoniach jest... w twoich dłoniach”⁵.

Bibliografia

1. Carroll L. *Przygody Alicji w Krainie Czarów*, Lettrex, Warszawa 1990.
2. Górecka A. *Programowanie neurolingwistyczne*, Medium, Warszawa 1994.
3. O'Connor J. *NLP Workbook*, Element, London 2002.
4. Revell J., Norman S. *In Your Hands, NLP in ELT*, Saffire Press, London 2000.

Autorka jest adiunktem w Katedrze Edukacji Początkowej na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego, metodykiem nauczania języka angielskiego

*Dopiero, kiedy wiedza o czymś
powoli rozprzestrzenia się w całym ciele,
człowiek wie naprawdę.*

Marlen Haushofer

⁵ Revell J., Norman S. *In Your Hands*, ibidem, s. 1.